

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Art. 9. Vtrum sit aliquis actus indifferens secundum indiuiduum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

57
2. Conclu-
sio

Secunda Cōclusio, Quando obiectum ex natura sua ordinatur ad finem, tunc species quæ est ex obiecto, se habet ad speciem quæ est ex fine, sicut species ad genus.

Explicatur exemplo, Eleēmosyna ex natura sua ordinatur ad placendum Deo, sicut omne opus bonum. Si quis ergo det eleēmosynam intentione placendi Deo, species quam hic actus habet ex obiecto, scilicet species eleēmosynæ; est sub specie quæ est ex fine, id est, sub actu charitatis, tamquam species sub genere.

Duo requisita ut aliquid se habeat tanquam species ad genus.

Ratio est, Quia ut aliquid se habeat tanquam species ad genus, duo requiruntur. Primò, ut alterum sit generalius, alterum specialius. Secundò, ut id quod est generalius, comparatur ad specialius per se, non per accidens. Quæ duo secundum quamdam analogiam reperiuntur inter has duas species morales. Nam affectus placendi Deo se habet ut quiddam generale ad largitionem eleēmosynæ (non attributione, sicut animal ad hominem, sed causalitate, sicut finis ad media, intentio ad electionem) quia est affectus erga finem ultimum, qui mouet ad appetitionem omnium mediorum, quæ ad illum finem sunt vtilia; vt sunt omnia virtutum opera. Deinde est etiam connectio naturalis inter affectum erga Deum, & reliqua virtutum officia: nam hæc omnia ex natura sua illi affectui subseruiunt. Aliud exemplum sit in actibus malis. Committit quis sacrilegium vt Deum contemnat. Species sacrilegij quæ est ex obiecto, est sub specie contemptus vel odij Dei. Quia sicut omne opus bonum naturâ suâ tendit ad honorem Dei; ita omne opus malum, naturâ suâ tendit ad Dei contemptum seu odium. Itaque odium Dei habet se instar generis, quia est affectus quidam generalis mouens ad omne genus vitiorum, & sic quodammodo omne vitium in se per modum causæ complectens: & omne peccatum, ex natura sua habet ordinem ad odium Dei; nam in omni peccato est quædam participatio odij Dei, sicut in omni opere bono est quædam participatio affectus charitatis.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum actus aliquis secundum speciem suam sit indifferens?

58 Cōclusio, Sicut sunt aliqui actus secundum speciem suam boni, & aliqui mali; ita etiam sunt aliqui secundum speciem suam indifferentes.

Indifferens secundum speciem quid.

Probat, Quia actus humani habent speciem moralem ab obiectis ad dictamen rationis comparatis: atqui sicut datur obiectum consentaneum rationi, à quo actus est bonus secundum suam speciem; & dissentaneum rationi, vnde est malus secundum suam speciem: ita datur obiectum ad dictamen rationis indifferens secundum speciem; id est, quod nec est consentaneum nec dissentaneum rationi; vt tollere festucam: ergo etiam datur actus indifferens secundum speciem, id est, qui nec fit rationi consentaneus, nec repugnans.

D V B I V M.

Vtrum præter has tres species sit quarta, nempe actuum malè sonantium?

D. Thomas Quodl. 9. a. 15. docet esse quatuor species actuum moralium ex obiecto, scilicet bonorum, malorum, indifferentium, & malè sonantium: Ad quam postremam speciem pertinet, retinere plura beneficia, occidere hominem, &c: hæc enim neque per se bona sunt, neque mala; cum bene & malè fieri possint: neque etiam indifferentia, sicut leuare festucam, sed malè sonantia, quia plerumque malè fiunt.

59 Quatuor species actuum moralium ex obiecto.

Respondeo, Hanc sententiam probè intellectam esse veram. Vnde distinguendum est.

Si per actus malos ex obiecto, intelligantur qui ita mali sunt, vt bene fieri non possint; sic datur quarta species illorum qui vocantur malè sonantes. Hi enim neque sunt ita mali vt nullo casu bene fieri possint; neque etiam sunt per se boni, neque per se & solitariè accepti sunt indifferentes (quia nisi grauis aliqua causa accedat, sunt mali:) sed secundum se sunt malè sonantes; quia solitariè accepti reuera sunt mali: accedente tamè graui causa, possunt esse non mali, & etiam boni.

Actus malè sonantes.

Si verò actus ex obiecto malus dicatur, qui ex obiecto talis est vt solitariè acceptus sit malus (quomodo dicitur actus ex obiecto bonus & indifferens:) sic isti actus malè sonantes sunt mali ex obiecto, neque constituunt quartam speciem, quia isti actus solitariè sine adiunctis circumstantijs considerati, sunt mali: etsi enim non sint per se mali, vt illud per se, idem valet, quod intrinsecè & essentialiter: sunt tamen per se mali, vt illud per se, idem est quod sine nouis circumstantijs: quomodo tamè dicitur aliquid per se indifferens, & per se bonum.

ARTICVLVS IX.

Vtrum sit aliquis actus indifferens secundum indiuiduum?

Cōclusio Prima. Fieri potest vt actus secundum speciem indifferens, sit bonus vel malus, vt fit in indiuiduo. Patet, quia ratione circumstantiarum potest esse bonus vel malus, etiam si secundum speciem sit indifferens; vt si ambules videnti infirmi causâ.

60

Cōclusio Secunda. Necessè est, omnem actum à ratione deliberata procedentem, esse bonum vel malum, vt fit in re ipsa. Probat, Quia vel ordinatur ad debitum finem cum debitis circumstantijs, & sic est bonus, vel nõ ordinatur, & sic est malus.

Cōclusio Tertia. Actus indeliberati non sunt boni vel mali moraliter. Ratio est, quia sunt extra genus moris.

D V B I V M I.

Vtrum omnis actus deliberatus, vt fit in indiuiduo, sit verè & propriè bonus aut malus moraliter, ita vt laude vel vituperio sit dignus?

D. Væ sunt hic celebres sententiæ. Prior affirmat. Hanc tenet Conradus & Medina hic, & plerique Thomistæ, quia putant esse sententiam Thomistæ.

61

Affirmant Thomistæ.

tiam D. Thomas. Eandem tenet Durandus in 2. d. 40. q. 1. Major eadem d. q. 2. Greg. in 2. d. 28. q. 1. Concl. 1. & d. 39. a. 2. Sed hic nititur falso fundamento; quia putat omne opus, ut non malum sit, debere aliquo actu referri in Deum. Unde etiam concludit omnia opera infidelium esse peccata, quia carent hac relatione.

Aliorum fundamentum est, quia ut actus circa obiectum indifferens sit bonus, debet referri in finem formaliter honestum: ergo ipso quo non refertur, deest ei aliqua circumstantia debita, ac proinde erit malus.

62. *Negant alij.*
Altera sententia negat omnem actum humanum esse propriè bonum vel malum. Esse enim aliquos indifferentes.

Hanc expressè tenet D. Bonaventura in 2. d. 41. q. 3. Scotus ead. d. q. vn. & quodl. 28. a. 1. Nec obstat, quod ibidem docet actum indifferentem posse dici malum: quia per malum non intelligit peccatum, sed solum carentiam bonitatis indebita; ut patet ex adiunctis. Gabriel ead. d. q. vn. a. 2. Io. Ballol. ib. q. vn. a. 2. Occam in 1. d. 1. q. 1. col. 4. Alexand. Hal. 3. p. q. 35. in 3. Almainus tract. 1. Moral. c. 14. Eandem sententiam tenent aliqui discipuli S. Thomæ, ut refert Medina.

63. *Actus in genere moris dupliciter dici potest bonus.*

Notandum, Actum aliquem posse dupliciter dici bonum in genere moris. Primò, formaliter, quando fit non ex affectu delectabilis vel commodi naturæ, sed quia honestum, aut quia recta ratio hic & nunc dicitur, ut infra dicam q. 19. a. 3. dub. 2. Secundò, Materialiter, ut quando fit quidem cum cognitione circumstantiarum, cum quibus est conueniens rationi; non tamen fit propter illam conuenientiam, seu propter bonum virtutis & honestum; sed quia est delectabilis & commodus naturæ. v. g. Comedit quis tempore, loco, modo, mensura debita, non quia hoc totum est honestum, aut rationi consentaneum; sed ut pellat famem, vel ut naturam recreet, nihil aliud actu vel virtute intendens. Nunc

64. *Non datur actio indifferens si per bonum intelligas quoniam modo bonum.*

Dico Primò, si per actionem bonam intelligamus omnem quouis modo bonam siue materialiter siue formaliter, sic non datur actio indifferens reipsa, sed omnis est bona vel mala. Hec videtur esse mens D. Thomæ & quorundam eius discipulorum, etiam Medina. Nam videntur ponere tales actus esse bonos. Unde Medina in hac q. in fine, dicit, ire ad agros ob salutem corporis, esse actum bonum ex obiecto, quod tamen non est verum, nisi materialiter. Similia habet q. 19. a. 3.

Prob. Quia omnis actio humana vel est conueniens dictamini recte rationis saltè materialiter, vel non est conueniens. Si est conueniens, est bona; si verò nullo modo, ne materialiter quidem est conueniens, sine dubio est mala: nam homo tenetur operari consentaneè recte rationi, id est, eo modo, ut operatio recte rationi non repugnet. Unde sequitur omnem actum, quo voluntas aliquid secundum se indifferens vult, quia delectabile vel naturæ commodum; aut quo aliquid refutat, quia naturæ molestum, non considerans villo modo, an nulla adsit circumstantia prohibita; esse malum. Si autem consideret nullam adesse prauam circumstantiam, esse bonum, saltè materialiter: quia cum his circumstantiis potest apprehendi, ut conformis recte rationi, & appeti ob hanc conformitatem. Nam vnum obiectum potest secundum

vnam rationem esse delectabile, & secundum aliam, honestum; imò ratio delectabilis & commodi naturæ potest esse proximum fundamentum honesti.

Dico Secundò, si nomine actionis bonæ intelligamus eam solum, quæ formaliter bona est & laudabilis; sic dantur multæ actiones, quæ neque sunt bonæ, neque malæ, sed indifferentes. *65. Datur actio indifferens si per bonum intelligas*

Probatur Primò, Ex Patribus. Hieronymus epist. ad Augustinum de cessatione legalium. Est indifferens (scilicet legalia obseruata) inter bonum & malum, sicuti Philosophi disputant bonum est continentia, malum luxuria, inter vtramque indifferens ambulare, egerere alui sterora, navibus capitis purgamenta proicere, spiritus rheumata iacere, hoc nec bonum nec malum est; siue enim feceris, siue non feceris, nec iustitiam habebis nec iniustitiam. *Probatur auctoritate Hieronymi.*

Hoc testimonium adfert etiam Ioan. Major, & respondet esse intelligendum de actibus, qui naturaliter fiunt, Et ita, inquit, non unat sententiam Doctoris Seraphici. *Malis explicatur a Majori.*

Sed hæc responsio non est probabilis. Dicit enim Hieronymus, Obseruare legalia non est indifferens, sed aut bonum aut malum; illa verò facere est indifferens: ergo loquitur de vtrisque liberè factis. Nam legalia liberè seruantur, non actu naturali.

Dices, Hieronymus solum vult dicere, illa esse indifferencia ex obiecto, non autè ut hic & nunc in indiuiduo fiunt.

Sed contra, Hoc repugnat intentioni & verbis Hieronymi, ait enim siue hoc feceris; siue non feceris, nec iustitiam habebis nec iniustitiam, id est, nec secundum legem, nec contra legem feceris; & inde probat hæc neque bona esse, neque mala. Loquitur ergo de his ut reipsa fiunt per se, sine alio fine; & contrarium asserit de legalibus.

Gregorius Homilia 27. in Euangelia sunt nonnulli qui diligunt proximos, sed per affectionem cognationis & carnis, quibus in hac dilectione sacra Eloquentia non contradicunt. Vbi diligere per affectionem carnis, est velle bona temporalia, non quia ratio dicitur; sed quia frater, quia sanguine iunctus; quod non est formaliter bonum & laudabile. *Gregorius.*

Auctor Hypognostici l. 3. col. 3. docet hominem habere tantum liberum arbitrium, sine auxilio Dei in bonis & malis huius vitæ. Deinde explicans, qualia sint ista bona, ait: Dico, que de bono natura oriuntur; id est, velle laborare in agro, velle manducare & bibere, velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domum, vxorem velle ducere, pecora nutrire, artem discere diuersarum rerum bonarum, velle quidquid bonum ad præsentem vitam pertinet. Quæ omnia non sine gubernaculo Dei subsistunt, imò ex ipso & per ipsum sunt, vel esse ceperunt. Hic per bona, intelligit indifferencia, ut rectè notauit Hieronymus Hangestus c. 15. Moral. Nam clarè innuat, ista opera non esse opera virtutis; sed solum commoda vitæ temporalis, & tamen non esse mala, ut ab hominibus fiunt ob suam commoditatem. Vide sequentia, vbi ponit quæ sint bona. *Auctor hys pognostici.*

Secundò, Probatur ratione. Primò, Appetere sanitatem, solum quia naturæ commoda, & fugere morbos & dolores, quia naturæ incommoda, non sunt affectiones formaliter bonæ, uti suppono; nemo enim propter hæc laudatur. Sed neque etiam sunt malæ; ergo indifferentes. Quod tales affectiones non sint malæ, probatur Primò, Quia *66. Probatur septem rationibus.*

oriuntur ex inclinatione naturali voluntatis, seu quod idem est, ex voluntate ut naturâ, ut patet ex dictis q. 10. a. 1. Atqui inclinatio naturalis non tendit in motus per se malos. Tum quia alioqui natura esset prauè instituta, ut quæ non posset tendere nisi in actus, qui per se seu solitariè considerati, sint mali. Tum quia hæc inclinatio fuisset etiam in statu innocentia, & potuisset habere suos liberos motus quo ad exercitium. Tum denique quia huiusmodi motus fuerunt in Christo; nam voluntas ut natura abhorruit à morte, præcisè quia naturâ repugnans; & appetijt vitam, quia naturâ commoda.

Secunda ratio.

Secunda ratio, Bonum naturâ conueniens, est verum bonum, dignum quod per se expetatur; & malum naturâ repugnans, verum malum per se fugiendum. Sicut enim natura in se bonû est; ita etiam quod per se conueniens naturâ est, est per se bonum, & dignum quod expetatur, etiamsi nullû aliud bonum in ipso spectetur: modò tamen nihil ei sit annexum, quod maiori bono repugnet: v. g. aliqua circumstantia vel præceptum; ratione cuius repugnet bono honesto, quod maius est bonum, quam naturâ. Ergo illud per se appetere, & hoc per se recusare, non est moraliter malum.

Tertia ratio.

Tertia Ratio, Quia passim homines etiam boni, dum vident aliquid esse delectabile, vel naturæ commodum, nihilque illiciti ei esse adiunctum, illud desiderant, vel afficiuntur, solum quia delectabile vel commodum: neque sibi faciunt scrupulum, quòd non appetierint sub ratione honesti. Simili modo fugiunt tristitia & naturâ molesta. Itaque communis sensus generis humani est, hæc non esse peccata.

Quarta ratio.

Quarta ratio, Promissiones veteris Testamèti erant bonorum indifferentiû; ut abundantie frumenti, vini, olei, temporalis tranquillitatis, gloriæ humanæ, longa vitæ, &c. ergo hæc bona per se appetere non est peccatum. Consequentia probatur, quia alioqui Deus dedisset illis maximam occasionem peccandi, proponendo illis huiusmodi præmia: nam Iudæi mouebantur dumtaxat commodis naturalibus, & sensibilibus illorum bonorum, nihil vterius in illis spectantes.

67 Quinta ratio.

Quinta ratio, Appetitio commodi, & fuga incommodi naturalis, non est mala ex obiecto, ut omnes fatentur; neque etiâ ex circumstantia, vel ex prauo fine, uti suppono: ergo non est mala. Patet consequentia, Quia actus voluntatis non habent malitiam, nisi ex obiecto materiali vel formali, vel ex circumstantijs.

Obiectio quod requiratur relatio in finem honestum.

Dices, Hos actus voluntatis esse malos, quia deest aliqua circumstantia necessaria, scilicet relatio in finem honestum.

Solutur tripliciter. Primo.

Sed contra, Primò, Etiam si relatio in finem honestum sit necessaria, ut opus sit honestum; non tamen probari potest esse necessariam ad hoc, ut opus sit non inhonestum, & non malum. Non enim ut opus sit non malum, tantum requiritur, quantum, ut sit bonum. Comedere, bibere, ambulare, non sunt opera honesta, nisi referantur ad finem honestum; sicque relatio in finem honestum necessaria est, ut sint opera moraliter bona: non tamen hinc sequitur istam relationem etiam esse necessariam, ut sint non mala; quia per se non mala sunt.

Secundò.

Secundò, Si ut ista sint non mala, requiritur relatio ad finem honestum, ergo non est dicendum

esse secundum se indifferentia, sed potius esse mala; quia secundum se & solitariè accepta non possunt, nisi malè fieri, & malè appeti. Neque satisfacit quòd quidam dicunt esse indifferentia, quia possunt bene & malè fieri; bene, si referantur ad bonum finem; malè, si ad malum: nam hoc modo etiam occisio hominis esset indifferens: potest enim bene & malè fieri pro diuersitate finis & circumstantiarum. Similiter acceptio rei alienæ, largitio eleemosynæ, & omnia opera externa virtutum, & plurima vitiorum, essent indifferentia; quia bene & malè fieri possunt pro diuersitate finis. Atqui nemo dixerit, occisionem hominis esse opus ita indifferens, sicut comedere & bibere. Ergo comedere & bibere non tantum est indifferens, quia est indifferens ad diuersos fines, & ad bonitatem malitiamque à sibus prouenientem: sed quia secundum se & solitariè acceptum, est immediatè indifferens, id est, neque bonum moraliter, neque malum.

Vbi notandum, Dupliciter posse aliquod opus dici indifferens. Primò, Quia ex se est indifferens, ut ordinetur ad diuersos fines, & consequenter ut habeat bonitatem vel malitiam ab illis. Hoc modo omnia externa virtutum opera sunt indifferentia, cum tamen secundum se considerata sint moraliter bona: & plurima vitiorum sunt indifferentia, cum tamen secundum se, seu solitariè sint mala. Secundò, Quod per se & solitariè nec bonum est nec malum moraliter, hoc propriè & secundum se est indifferens: Sicut opera externa virtutum secundum se sunt bona, & vitiorum mala. Tale est comedere, bibere, ludere, & similia, ut naturæ commoda. Velle ergo hæc secundum se non est malum, etiamsi ad vltiorem finem non referantur.

68 Dupliciter aliquid dici potest indifferens.

Tertiò, Si obligamur illa indifferentia referre in finem honestum, dum ea appetimus vel facimus; id vel ita intelligendum est, ut non liceat illa ob naturâ commodum appetere; & reuerà per se sunt mala, non indifferentia; quia prohibita sunt per se appeti. Vel ita intelligendum est, ut liceat quidem illa per se appetere, verum simul teneamur aliquo actu ad finem honestum referre: & sic sunt illa per se indifferentia; & illa per se appetere, est indifferens, non malum; sed sola omisio illius actus, quo in finem honestum referri deberent, mala erit. Itaque dabitur volitio in indiuiduo, que non sit bona vel mala moraliter, sed indifferens. Nam illa omisio non facit illam volitionem esse malam, cum non sit illius circumstantia. Sicut si teneremur dolere de peccatis; quotiescumque ea memoria occurrunt, (ut quidam docuerunt) omisio quidè contritionis peccatum esset, sed non faceret illam recordationem esse peccatum; cum nullo modo illam afficiat. Pari modo omisio relationis actus in finem honestum, non facit illum actum esse peccatum. Confirmatur, Quia finis extrinsecus non potest esse circumstantia actus interioris voluntatis, neque tribuere illi bonitatem vel malitiam, ut ostensum est art. 6. dub. 2. ergo siue referatur illa volitio, qua commodum naturæ appetitur ad alium finem, siue non referatur; semper manebit in se indifferens.

69

Sexta ratio, Quia totum fundamentum sententiæ oppositæ est, quòd teneamur omnia nostra opera referre ad finem formaliter honestum. Quod fundamentum neque vlla firma ratione vel auctoritate

70 Sexta ratio.

K

ritate

ritate potest probari. Neque satis congruit naturæ voluntatis, vt habet conditionem naturæ, cuius inclinatio est in commodum & delectabile. Neque congruit infirmitati humanæ, vt rectè D. Bonauentura, cui nimis difficile est ita à suis commodis esse auulsam, vt nihil in omnibus nisi rationem honesti spectet. Neque satis videtur consentaneum institutioni diuinæ, quæ quibusdam operationibus voluptates annexit, vt ab animantibus & hominibus non negligenter: quamuis in hominibus modus teneri debeat, qui rationis regulæ non sit contrarius.

Septima ratio.

Septima ratio, Saltem hæc sententia est probabilis; nam plerique Doctores illam tenent: ergo si quis ex ea operetur, volendo aliquid, quia naturæ commodum; aut recusando, quia molesti, nihil aliud spectans, non peccabit. Consequentia patet, quia qui in modo operandi sequitur opinionem probabilem, non peccat. Sed neque tale opus erit formaliter honestum, quia non fiet ob finem honestum. Ergo dabitur opus in indiuiduo indifferens.

Ex his patet responsio ad fundamentum sententiæ contrariæ: est enim tali actui desit aliquid, ad hoc vt sit formaliter bonus, tamen non deest illi aliquid necessarium ad hoc, vt sit non malus. Nā nihil deest, ad quod pro illo tempore obligetur operans: nulla enim est obligatio referendi illum actum ad finem honestum. De quo vide Occam & Scotum loco citato.

Obijcitur Primò, Omnis actus otiosus est malus; sed omnis actus carens fine honesto, est otiosus: ergo est malus.

71 Obiectio. nes. 1. ex Scrip. turis.

Maiores patet Matth. 12. Amen dico vobis, omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.

Gregor. Basl.

Minor probatur ex Gregorio Homil. 6. in Euang. Otiosum verbum est, quod aut vtilitate rectitudinis, aut ratione iuste necessitatis caret. Et ex Basilio in Regulis breuioribus, quæst. 23. Omne verbum quod non conducit ad propositam in Domino vtilitatem, vanum & otiosum est.

Solutur. Actio otiosa.

Respondeo, Distinguendo minorem. Si actus ita careat fine honesto, vt nullum finem, vel materialiter honestum habeat, concedo esse otiosum; vt si quis colligat paleas nullo alio fine: hoc enim nihil commodi vel delectationis habet, cur possit appeti. Si verò habeat aliquem finem naturæ commodum vel delectabilem, nego esse otiosum; modò fiat cum circumstantijs nihil indecori habentibus.

Recreatio licita.

Ad testimonium Gregorij, Verbum quod dicitur ad recreationem, modò nulla mala circumstantia adsit, non censetur carere omni vtilitate vel necessitate; vt rectè D. Bonauentura respondet: Necessè est enim aliquando naturam exhilarari. Basilius autem loquitur non tantum de Verbo, quod genere suo sit indifferens, sed etiam quod genere suo sit bonum; verum ob defectum alicuius circumstantiæ, non conducit ad ædificationem, quin potius offendit; vt si non suo tempore vel loco dicatur, vel non eo modo quo decet: vnde ait, Huiusmodi verbo cõtristari Spiritum sanctum.

72 Obiectio. An debeat homo omnibus suis actionibus ad beatitudinem conseruare.

Obijcitur Secundò, Ideò ratio data est homini, vt suis actionibus ad beatitudinem contendat, & vt operetur propter Deum, finè vltimum. Atqui homo id non prestat dum operatur absque fine honesto: ergo abutitur ratione, & peccat.

Maiores probatur 1. ad Cor. 10. v. 31. Omnia in 1. Corin. 10. gloria Dei facite. Vbi significatur, omnem actionem debere esse talem, vt ad finem vltimū conducatur.

Respondeo Primò, si hoc argumentum aliquid soluitur. probaret, deberet homo etiam in omni opere suo beatitudinem mereri: nam ad hunc finem ei ratio data est.

Secundò, Non solum ad hunc finem data est ei ratio, vt ad beatitudinem contendat, sed etiam vt naturam suam, quæ beatitudinis est capax, conseruet, cuique conuenientia requiratur. Vnde nõ sequitur, hominẽ abuti ratione sua, quando non tendit in beatitudinem, sed solum nõ vt ea ad vltimum suum finem, quod non semper tenetur facere.

Ad locum Apostoli.

Ad probationem maioris. Illud Apostoli, vel est consilium & hortamentum, nõ præceptum, vt D. Bonauentura & alij multi Doctores dicunt. Neque enim tantum Apostolus videtur velle, vt opus secundum se sit honestum, sicque naturam suam in Deum tendat; sed etiam, vt ex vi affectus præsentis vel præteriti in Deum referatur. Vel si quis velit accipi vt præceptum, debet exponi negatiuè, vt nihil contra honorem Dei faciamus; quæ videtur esse mens Apostoli. Vult enim nos in manducando & bibendo, totaq; nostrâ conuersatione ita agere, vt neque gentibus, neque Iudæis, neque Christianis demus vllam offensionem.

Obijcitur Tertio, Si dantur actus indifferentes, erunt etiam habitus indifferentes: atqui hoc asserere, ab omni philosophia alienum est.

73 Obiectio. Quomodo dantur habitus indifferentes.

Confirmatur, Nam hoc differt habitus à potentia, quòd potentia possumus; habitu, bene vel male possumus; teste Aristotele 2. Ethic. c. 15. Ita Medina.

Respondeo cum Scoto, Nullum esse inconueniens ponere in voluntate habitus indifferentes. Experimur enim vsu contrahi inclinationem ad ambulandum certis locis vel temporibus, & ad similia indifferentia naturæ comoda, vel exercitia: quam inclinationem agrè postea mutamus. Sicut enim in varijs hominibus sunt varij instinctus ad varias artes, quibus fit, vt diuersæ artes à diuersis apprehendantur vt cõuenientes suo ingenio: ita possunt affectus voluntatis ad illas crebro vsu crescere & perfici in habitum. Vnde non est hoc alienum, sed consentaneum philosophiæ. Est fanè si crebro affectu ad bonum delectabile iunctum prauis circumstantijs, nascitur habitus prauus, cur non etiam crebro affectu ad bonum delectabile iunctum debitis circumstantijs, nascatur habitus indifferens?

Solutur.

Ad confirmationem, Aristoteles ibi loquitur de habitibus moralibus; illi autem non censentur inter habitus morales, quia non pertinent ad bonos vel malos mores, sed sunt indifferentes sicut naturales potentia.

DVBIVM II.

Quomodo verum sit quod ait D. Tho. in resp. ad Tertium. Omnis finis à ratione deliberata intentus, pertinet ad bonum alicuius virtutis, vel ad malum alicuius vitij.

Respondeo Medina, Vt verum sit, addendum esse tertium membrum, nempe vel ad bonum, quod est maior virtute. Vnde, inquit, quando homo iustus pergit ad agros, non cogitans actum de alio fine, nisi de salute & quiete corporis, ille actus non pertinet ad aliquam virtutem specialem, sed pertinet ad finem illum, ad quem

74 Explicatio Medina.

ad quem voluntas naturaliter est bene inclinata, scilicet ad corpus & vite bonum proprium. Quibus verbis insinuat Primò, Hunc actum esse verè & propriè honestum. Secundò, Insinuat bonum corporis & vitæ; esse bonum maius virtute. Quæ quomodò vera sint, nõ intelligo. Constat enim, bonum virtutis esse longè præstantius vitæ corporali; & esse superioris ordinis, quia est bonum honestum. Alterum verò est commodum naturæ: vnde laudabile est, vitam exponere pro bono virtutis etiam sine obligatione.

Refutatur.

75
Vera explicatio.

Respondeo igitur, omnè finem intentum pertinere ad aliquam virtutem vel vitium; non formaliter, sed materialiter. Quando enim aliquis intendit bonum delectabile vel conueniens naturæ; debet intendere cum illis circumstantijs, cum quibus saltem materialiter est conueniens rationi, vt supra dictum. Et hoc tantum modo intendit bonum corpori conueniens ille, qui corpus suum ad bonum virtutis ordinavit: cauet enim ne admisceat aliquam circumstantiam, quæ boho virtutis repugnet.

Quòd autem Medina addit, Cùm quis ordinavit suam ambulationem ad omnes virtutes, illam ambulationem pertinere ad charitatem Dei, id nõ est necessarium. Potest enim quis non solum ex affectu charitatis in Deum, sed etiam ex affectu honesti in genere, referre ambulationem suam ad omnes virtutes; nempe volendo ambulare, vt ad quoduis opus virtutis sit aptior: sicut potest quis velle bene vivere ex affectu honesti, qui non pertinet ad specialem aliquam virtutem; vt supra dictum.

ARTICVLVS X.

Vtrum aliqua circumstantia constituat actum in specie boni vel mali?

76

Conclusio Prima, Illa circumstantia quæ facit vt actus habeat peculiarem conformitatem vel repugnantiam cum dictamine rationis, constituit illum in specie boni vel mali.

Conclusio Secunda, Illa circumstantia quæ non facit vt actus habeat peculiarem consonantiã vel dissonantiã ad rationis dictamen, non tribuit speciem boni vel mali; vt patebit art. 11.

Circumstantia tribuit speciem expliciter.

Nota Primò, Circumstantiam posse dupliciter constituitere actum in specie boni vel mali. Primò, Tribuendo actui primam speciem moralem: quod fit, quando sine circumstantia non esset moraliter bonus vel malus. Vt cùm quis tollit rem alienã, circumstantia illa, esse alienum, tribuit actui primam speciem, mali; quia sine illã circumstantiã non esset malum. Secundò, Tribuendo ei speciem secundam: quod fit, quando iam actus habebat speciem ex obiecto, & circumstantia addit nouã. Vt si tollas alienum è loco sacro, vbi erat depositum; circumstantia loci facit vt actus ille habeat secundam speciem mali, scilicet sacrilegij, quatenus idem simplex actus violat loci sanctitatem.

77

Nota Secundò, Circumstantiam illam quæ tribuit secundam speciem, etsi retineat rationem circumstantiæ respectu actus, vt subit priorẽ speciem; non tamen retinet rationem circumstantiæ respectu illius, vt subit nouam speciem, sed transit in rationem obiecti, veluti differentia specifica obiecti; vt docet D. Thomas ad primum & Secundum. V. g. Sanctitas loci est quidem circum-

stantia rei alienæ, & proinde furti, quæ furtum: sed non est circumstantia furti, quæ sacrilegium; loco sacro verum habet se instar obiecti. Itaque in tali furto est duplex species, scilicet furti & sacrilegij. Vt habet furti speciem, sic eius obiectum est res aliena. Vt sacrilegij, sanctitas loci. Similiter si quis fornicetur contra votum, hic actus est fornicatio; & sacrilegium. Vt fornicatio, obiectum habet, non suam: vt sacrilegium, obiectum habet, corpus suum Deo dicatum. Idem dicendum in ceteris similibus.

Furtum in loco sacro continet duplicem speciem malitiam. Item fornicatio contra votum.

Circumstantia autem quæ tribuit primam speciem, nullo modo retinet rationẽ circumstantiæ moralis: Nam non supponit aliquem actum moralem bonum vel malum, cuius sit accidens, cùm ipsamet tribuat actui primam bonitatem vel malitiam. Vocatur tamen circumstantia, quia est circumstantia naturalis, scilicet rei nudè consideratæ, & actus exterioris considerati secundum esse naturale: v. g. Esse alienum, tribuit actui, scilicet ablationi rei, primam speciem malitiæ; quia facit vt ablatio illa sit in specie furti, cùm ipsa ablatio alioqui per se esset indifferens. Itaque non manet accidens respectu illius ablationis, vt ablatio habet speciem furti; quia sic est essentialis differentia obiecti; sed solum respectu illius ablationis, vt est actio naturalis secundum se indifferens, qualis esse potest in amente. Similiter si ieiunes ob vanam gloriam; ille finis non est circumstantia respectu ieiunij, quatenus istud ieiunium est actus ambitionis; quia sic tribuit illi speciem, tanquam ratio formalis obiecti. Neque etiam vt est actus per se bonus; quia relatum ad talem finem, non manet actus bonus; sed est circumstantia ieiunij considerati secundum esse naturale: sic enim supponitur illi speciei, & manet.

Esse alienum in furto, non est accidens, sed essentialis differentia obiecti.

Notandum Tertio, Ex dictis colligi tres regulas de circumstantijs actuum. Prima, Quando circumstantia facit actum ex indifferenti bonum, vel ex bono aut indifferenti malum, tribuit primam speciem moralem actui. Secunda, Quando circumstantia respicit specialem ordinẽ seu speciale dictamen rationis, tribuit speciem actui. Tertia, Circumstantia quæ tribuit speciem actui, transit in rationem obiecti. Vnde patet, hæc duo non pugnare: Actus morales habent speciem boni vel mali ex obiecto, & habent interdum speciem boni vel mali ex circumstantia: quia quando habent speciem boni vel mali ex circumstantia, tunc circumstantia transit in rationem obiecti, saltem respectu actus interioris.

78
Tres regulæ de circumstantijs.

ARTICVLVS XI.

Vtrum omnis circumstantia augens bonitatem vel malitiam, constituat actum in specie boni vel mali?

Prima Conclusio, Circumstantia, quæ secundum se respicit peculiarem ordinem rationis, constituit actum in specie boni vel mali. Hæc Conclusio explicata est Art. 10.

79

Secunda Conclusio, Circumstantia, quæ secundum se non respicit peculiare dictamen rationis, sed solum suppositã aliã circumstantiã, à quã actus habet speciem boni vel mali; non tribuit vllam speciem, sed solum auget bonitatem vel malitiam intra speciem, quam supponit.

K ij Explicat